

Education at a Glance: OECD Indicators – 2005 Edition

Summary in Slovak

Ukazovatele vzdelávania v štátoch OECD – správa za rok 2005

Zhrnutie v slovenčine

Úroveň vzdelania a celoživotné vzdelávanie zohrávajú v ekonomickom a sociálnom rozvoji kľúčovú úlohu, čo sa vzťahuje v rovnakej miere tak na najvyspelejšie štáty, ako aj štáty, ktoré v súčasnosti prechádzajú obdobiami intenzívneho hospodárskeho rastu a rozvoja. Ľudský kapitál je kľúčovým faktorom hospodárskeho rastu a ekonomických očakávaní na úrovni jednotlivca, a množia sa tiež dôkazy o jeho mimoeconomických vplyvoch, vrátane aspektov týkajúcich sa zdravia a sociálnej integrácie.

Táto *Správa za rok 2005* obsahuje kvalitný, porovnateľný a aktuálny prehľad ukazovateľov efektívnosti vzdelávacích systémov. Hoci sa správa zameriava predovšetkým na 30 členských štátov OECD, prihliada sa pri spracovaní ukazovateľov postupne v čoraz väčšej miere tiež na údaje pridružených štátov OECD. Tieto ukazovatele umožňujú vyhodnotenie účasti na vzdelávacom procese, vynaložených nákladov na vzdelávanie, spôsobu fungovania systémov vzdelávania a výuky, ako aj širokého spektra výsledkov, ktoré dosahujú tieto systémy v jednotlivých štátoch.

Nové údaje v správe zahŕňajú: prezentáciu výsledkov prieskumu v rámci Programu medzinárodného hodnotenia študentov (Programme for International Student Assessment, PISA) za rok 2003 v podobe ukazovateľov A4, A5 a A6, so zameraním sa na výsledky vekovej kategórie 15-ročných v matematike; ďalej údaje o rozdelení príjmov podľa dosiahnutej úrovne vzdelania vo forme ukazovateľa A9; dôkazy o mimoeconomických efektoch vzdelávania vo forme ukazovateľa A10; porovnanie účasti jednotlivých typov pracovných síl na prehlbovaní vzdelávania a školeniach v podobe ukazovateľa C6; analýzu množstva času, ktorý študenti a žiaci vynakladajú na učenie mimo školy vo forme ukazovateľa D1; ďalej údaje, ako sa prejavuje štatút školy (štátna či súkromná), ktorú žiak alebo študent navštevuje, na jeho výsledkoch v podobe ukazovateľa D5; a napokon údaje, nakoľko vzdelávacie systémy na stredoškolskej úrovni kladú pri organizácii vyučovacieho procesu dôraz na členenie študentov do skupín, a aké to má dopady na výsledky študentov.

Najvýznamnejšie zistenia tohto vydania *Správy* sú nasledovné:

Viac osôb dlhšie študuje, no v zastúpení vysokoškolsky vzdelaných osôb sú medzi štátmi výrazné rozdiely

Priemerná úroveň dosiahnutého vzdelania dospelého obyvateľstva v štátoch OECD neustále rastie, k čomu prispieva rastúci počet mladých ľudí, ktorí končia na úrovni vyššieho stredného a vysokoškolského vzdelania. Dospelé obyvateľstvo vo veku od 25 do 64 rokov v súčasnosti vykazuje priemernú úroveň vzdelania vyžadujúcu si účasť na vzdelávacom procese v dĺžke 12 rokov, čo zhruba zodpovedá úrovni vyššieho stredného vzdelania. Pre mladých ľudí, ktorí v súčasnosti končia štúdiom, sa stáva normou dosiahnuté vyššie stredné vzdelanie, ktoré získa, na základe dostupných údajov, v takmer všetkých štátoch OECD, okrem štyroch, v priemere 70 % populácie, pričom v priemere tretina mladých ľudí v štátoch OECD získa ešte vyššiu kvalifikáciu v podobe univerzitného vysokoškolského vzdelania (t. j. typu A).

Ukazovatele v *Správe za rok 2005* tiež svedčia o tom, že:

- V mnohých štátoch OECD, ktoré v minulosti v počte obyvateľstva s dokončeným stredoškolským vzdelaním výrazne zaostávali, v súčasnosti dochádza v miere dokončeného vyššieho stredného vzdelania k výraznému obratu. V Belgicku, Francúzsku, Grécku, Írsku a v Kórei, čo sú krajiny, v ktorých približne polovica osôb z populačných ročníkov narodených v 50-tych rokoch nemá dokončené stredoškolské vzdelanie. Naopak, z populačných ročníkov narodených v 70-tych rokoch stredoškolskú dochádzku dokončilo 72 % až 97 % osôb. V Mexiku, Turecku a v Portugalsku je aj naďalej v porovnaní s inými štátmi menej mladých dospelých, ktorí majú dokončené vyššie stredné vzdelanie.
- Čo do pokroku v miere ukončeného vysokoškolského vzdelania sú rozdiely ešte výraznejšie ako u vyššieho stredného vzdelania. Celkový počet vysokoškolských absolventov sa v štátoch OECD výrazne zvýšil predovšetkým vďaka nárastu v niekoľko málo štátoch. Zastúpenie vysokoškolských absolventov na celkovej populácii sa v súčasnosti pohybuje od úrovne pod 20 % v Rakúsku, Nemecku, Českej republike a v Turecku po vyše 40 % v Austrálii, Dánsku, Fínsku, na Islande a v Poľsku. Tieto rozdiely súvisia s rozdielmi v samotných systémoch vysokoškolského vzdelávania. Vysoké zastúpenie absolventov vysokoškolského štúdia na celkovej populácii je častejšie v štátoch s pružnejšími systémami vysokoškolského štúdia.
- Počet žien s dokončeným vyšším stredným, ako aj vysokoškolským vzdelaním rastie vo väčšine štátov rýchlejšie ako počet mužov. Na druhej strane sa však ženy na stredoškolskej úrovni v menšej miere zameriavajú na matematiku a technické vedy a v menšej miere získavajú v týchto oboroch vysokoškolské vzdelanie.
- Najnovšie aktualizované údaje svedčia o tom, že počet vysokoškolských absolventov vedeckých smerov na 100 000 zamestnancov sa pohybuje od úrovne pod 700 v Maďarsku po vyše 2200 v Austrálii, Fínsku, Francúzsku, Írsku, Kórei a v Británii.

Vo výsledkoch študentov a žiakov sú v rámci jednotlivých štátov aj medzi štátmi výrazné rozdiely, a to tak v predmetoch založených na zvládnutí učiva, ako je napr. matematika, ako aj v širšej schopnosti študentov riešiť problémy

V roku 2003 sa v rámci Programu medzinárodného hodnotenia študentov po druhýkrát zisťovala úroveň znalostí a spôsobilostí vo vekovej skupine 15-ročných, pričom prieskum sa zameriaval na matematiku. Spomedzi štátov OECD dosahovali v matematike celkovo najlepšie výsledky žiaci z Fínska, Kórey, Holandska a z Japonska. Jedným z najvýznamnejších zistení prieskumu je, že existujú výrazné rozdiely v rámci jednotlivých štátov, vrátane rozdielov medzi výsledkami žiakov rôznych škôl. Najdôležitejšie zistenia prieskumu:

- Aspoň jeden z piatich žiakov v Austrálii, Belgicku, Kanade, Fínsku, Japonsku, Kórei, Holandsku, na Novom Zélande a vo Švajčiarsku dosahuje výborné výsledky v riešení komplexných matematických úloh. Tento fakt indikuje prítomnosť značného ľudského potenciálu s matematickým nadaním v týchto štátoch, ktorý môže potenciálne zohrávať významnú úlohu v rozvoji znalostnej ekonomiky.
- Hoci výrazná väčšina žiakov v štátoch OECD vykazuje aspoň základný stupeň zvládnutia matematiky, v zastúpení populácie bez aspoň tohto stupňa spôsobilosti sú značné rozdiely: od menej než 10 % vo Fínsku a v Kórei po vyše štvrtinu v Taliansku, Grécku, Mexiku, Portugalsku a v Turecku. Tieto čísla indikujú, koľko žiakov bude mať v budúcnosti s používaním matematiky vážne problémy.
- V priemere sa rozdiely medzi výsledkami jednotlivých škôl podieľajú na rozdieloch medzi matematickými výsledkami žiakov v danom štáte približne jednou tretinou. Pomerne značný počet štátov dosahuje celkovo dobré výsledky bez ohľadu na školu, teda s malými rozdielmi medzi jednotlivými školami. Vo Fínsku sa rozdiely medzi školami podieľajú na rozptyle výsledkov menej než piatimi percentami, zatiaľ čo v Kanade, Dánsku, na Islande a vo Švédsku dosahuje tento pomer hodnotu do 17 %.

Jednoznačné výhody vzdelania sú merateľné individuálnymi pracovnými vyhliadkami, výškou zárobkov a celkovým hospodárskym rastom

Investície do vzdelávania majú tak individuálnu, ako aj celospoločenskú návratnosť. Dospelé osoby s lepším vzdelaním majú lepšie vyhliadky sa zamestnať a v prípade, že sa zamestnajú, dosahujú nadpriemerné zárobky. Miera týchto efektov sa líši tak medzi jednotlivými štátmi, ako aj v závislosti od stupňa vzdelania. Efekt vzdelania je mimoriadne výrazný u mužov, kde osoby bez vyššieho stredného vzdelania majú výrazne nižšiu šancu sa zamestnať než osoby, ktoré majú túto úroveň vzdelania dokončenú. Najvýraznejšie efekty čo do výšky zárobku sa najčastejšie prejavujú medzi osobami s vysokoškolským vzdelaním a osobami, ktoré dosiahli len vyššie stredné alebo nadstavbové vzdelanie, nie vysokoškolského typu. Ťažšie je presne vyčíslit' účinky na ekonomiku ako celok, no ukazovatele jasne svedčia o vplyve ľudského kapitálu na produktivitu a hospodársky rast. Na základe konkrétnych ukazovateľov možno vysloviť tieto závery:

- Ženy s nízkym dosiahnutým vzdelaním čelia obzvlášť vysokému riziku, že sa nezamestnajú, a to tak v porovnaní s mužmi s nízkym vzdelaním, ako aj so ženami s vyšším vzdelaním. Tento efekt je osobitne výrazný najmä v Grécku, Írsku, Taliansku, Mexiku, Španielsku a v Turecku, kde je zamestnaných menej než 40 % žien vo veku od 25 do 64 rokov bez dokončeného vyššieho stredného vzdelania v porovnaní s vyše 70 % mužov s porovnateľnou úrovňou vzdelania. V týchto štátoch sa zamestnáva veľká väčšina žien s vyšším vzdelaním: u žien s vysokoškolským vzdelaním je to vyše 70 %, v Turecku 63 %.
- Najnovšie údaje o výške zárobkov svedčia o tom, že okrem rozdielov v priemernej výške zárobku podľa úrovne dosiahnutého vzdelania sú v rozdelení príjmov medzi osobami s rovnakou úrovňou vzdelania tiež rozdiely medzi jednotlivými štátmi. Napríklad pre všetky skupiny osôb podľa dosiahnutého vzdelania v štátoch ako Belgicko, Francúzsko, Maďarsko a Luxembursko platí, že len pomerne malý počet osôb zarába menej ako polovicu stredného zárobku (medián).
- Rastúca produktivita práce sa na raste HDP na hlavu vo väčšine štátov OECD v období rokov 1990 až 2000 podieľala najmenej z polovice. Odhadovaný dlhodobý efekt každého ďalšieho roku z celkovej priemernej dĺžky absolvovaného vzdelania v danom štáte na produktivitu ekonomiky sa vo všeobecnosti pohybuje medzi 3 a 6 %. Pozornosť sa venuje tiež dôkazom o efektoch vzdelania na zdravie a sociálnu súdržnosť.

Výdavky na vzdelávanie rastú, nie vždy však držia krok s rastom HDP

Štáty OECD pokračujú v rozširovaní šírky záberu svojich vzdelávacích systémov, zároveň sa však snažia udržiavať z toho vyplývajúcu rozpočtovú záťaž na únosnej úrovni. Na základe týchto protichodných tlakov tak možno pozorovať rôzne trendy. Na vysokoškolskej úrovni, kde sa počty študentov zvyšujú najrýchlejším tempom, sa aj tlaky na úsporu nákladov prejavujú najvýraznejšie. Na úrovni základného a stredného školstva, kde dochádza v niektorých prípadoch z dôvodu demografického vývoja k poklesom v počte zápisov, sa výdavky na žiaka prakticky vo všetkých štátoch zvyšujú. Konkrétne:

- Výdavky na žiaka na nižších úrovniach vzdelávania pod vysokoškolskou úrovňou sa za obdobie rokov 1995 až 2002 zvýšili o 30 % a viac v Austrálii, Grécku, Írsku, na Novom Zélande, v Poľsku, Portugalsku, Španielsku a v Turecku. V niektorých štátoch sa tieto výdavky zvýšili o menej než 10 %, vo Švédsku dokonca mierne klesli.
- V oblasti vysokoškolského vzdelávania klesli výdavky na študenta v niektorých prípadoch až o vyše 10 % vzhľadom na fakt, že miera rastu v počte študentov prevyšovala mieru rastu príslušných rozpočtových zdrojov. To je prípad Českej republiky, Poľska a Slovenskej republiky, krajín, v ktorých došlo k prudkému nárastu počtu zápisov na vysoké školy, avšak tiež Austrálie a Švédska, kde bol tento nárast nižší. V Grécku, Španielsku, Švajčiarsku a v Turecku sa výdavky na študenta na vysokoškolskom stupni zvýšili o vyše 30 %.

- Len v polovici z celkového počtu sledovaných štátov sa celkový rast výdavkov na vzdelávanie v období rokov 1995 až 2002 pohyboval na úrovni aspoň sa rovnajúcej miere rastu HDP týchto štátov. V Írsku s osobitne vysokou mierou rastu HDP sa výdavky na iné ako vysokoškolské vzdelávacie inštitúcie zvyšovali v porovnaní s rastom HDP len polovičnou mierou, hoci miera rastu nákladov na vysoké školstvo sa tu takmer vyrovnala miere rastu HDP. Vyše dvojnásobnou mierou ako HDP rástli výdavky na vzdelávacie inštitúcie na Novom Zélande a v Turecku, zatiaľ čo v Grécku, Maďarsku, Taliansku, Japonsku, Mexiku, Poľsku, Švajčiarsku a v Turecku rástli touto rýchlosťou výdavky na iné ako vysokoškolské vzdelávacie inštitúcie.

Individuálne výdavky na vzdelávanie sú v niektorých oblastiach nezanedbateľné, no celkové zdroje na vzdelávanie sú aj naďalej v podstatnej miere závislé od prostriedkov zo štátneho rozpočtu

V súčasnosti sa náklady na vzdelávacie inštitúcie v podstatnej miere hradia zo štátnych prostriedkov, pričom náklady na základné a stredné vzdelanie sa v štátoch OECD hradia z tohto zdroja až z vyše 90 %. Na vysokoškolskej a predškolskej úrovni sa vo väčšej miere uplatňuje súkromné financovanie, najmä v niektorých štátoch. V posledných rokoch vo väčšine štátov tendenčne hrozí, že výdavky na vzdelanie zo štátnych prostriedkov sa môžu v percentuálnom vyjadrení z celkového HDP začať znižovať. Tento efekt sa zmierňuje snahami o zvýšené pridelovanie prostriedkov na vzdelávacie účely. Z ukazovateľov týkajúcich sa súkromných a verejných výdavkov na vzdelávanie vyplýva, že:

- Na vysokoškolskom stupni sú v objeme financovania zo súkromných zdrojov v percentuálnom vyjadrení značné rozdiely, pohybujúce sa od necelých 4 % v Dánsku, Fínsku, Grécku a v Nórsku až po vyše 50 % v Austrálii, Japonsku a Spojených Štátoch a dokonca vyše 80 % v Kórei.
- V niektorých štátoch v súčasnosti vysokoškolské vzdelávacie inštitúcie v porovnaní so stavom v polovici 90-tych rokov vo väčšej miere využívajú financovanie zo súkromných zdrojov (napríklad formou poplatkov). Súkromné príspevky sa v období rokov 1995 až 2002 zvýšili o vyše päť percent v Austrálii, Mexiku, Portugalsku, Slovenskej republike, Turecku a v Británii. Na základnom a stredoškolskom stupni sa pomer financovania zo súkromných a verejných zdrojov prakticky nezmenil.
- Celkove došlo v štátoch OECD v pomere k celkovému HDP prevažne k poklesu rozpočtových prostriedkov; v rámci rozpočtov pritom vzrástli výdavky na vzdelávanie, avšak aj tu bol nárast nižší ako rast HDP. K výraznému presunu rozpočtových prostriedkov smerom na vzdelávacie účely došlo v Dánsku, na Novom Zélande a vo Švédsku.

Aj naďalej sa zvyšuje priemerný počet rokov školskej dochádzky a väčšina mladých ľudí v súčasnosti predpokladá, že v priebehu svojho života absolvuje nejakú formu vysokoškolského vzdelania

Päťročné dieťa môže v súčasnosti očakávať, že sa vo svojom živote zapojí do vzdelávacieho procesu v celkovej dĺžke 16 až 21 rokov. Pri zachovaní súčasných trendov účasti na vzdelávacích procesoch platí tento predpoklad pre väčšinu štátov OECD. Vo všetkých štátoch sa priemerný počet rokov školskej dochádzky v zmysle tohto kritéria od roku 1995 zvýšil zároveň s tým, ako sa zvýšila účasť na predškolskom, vyššom strednom a vysokoškolskom vzdelávaní. V priemere možno na základe súčasnej štruktúry účasti na vzdelávacích procesoch očakávať, že sa do nejakej formy vysokoškolského vzdelávania univerzitného alebo obdobného typu zapojí 53 % mladých ľudí.

Z ukazovateľov vyplývajú nasledujúce závery:

- Predpokladaný celkový počet rokov vzdelávania pre päťročné dieťa v roku 2003 číni vo všetkých štátoch s výnimkou Luxemburska, Mexika, Slovenskej republiky a Turecka vyše 16 rokov, pričom vedú Austrália, Belgicko, Fínsko, Island, Švédsko a Británia, kde sa táto hodnota pohybuje v rozmedzí od 19 do 21 rokov.
- V Českej republike, Grécku, Maďarsku, na Islande, v Kórei, Poľsku, Švédsku, Turecku a v Británii sa priemerný počet rokov školskej dochádzky za obdobie rokov 1995 až 2003 zvýšil o 15 %.
- Ak vyjdeme zo súčasnej miery účasti na vzdelávacích procesoch, možno očakávať, že sa do univerzitného vzdelávania alebo obdobných vzdelávacích programov v štátoch OECD zapojí 53 % dnešných mladých ľudí. Približne 16 % mladých ľudí sa zúčastní na iných programoch vysokoškolského vzdelávania (typu B). Uvedené dve skupiny sa však pritom čiastočne prekrývajú. Možno očakávať, že takmer 60 % mladých ľudí v Austrálii, Fínsku, Maďarsku, na Islande, Novom Zélande, v Nórsku, Poľsku a vo Švédsku sa zapojí do vysokoškolského vzdelávania typu A. Iné formy vysokoškolského vzdelávania sú najrozšírenejšie v Kórei a na Novom Zélande, kde možno očakávať, že sa do vysokoškolského vzdelávania typu B zapojí vyše polovica mladých ľudí.

Cezhraniční študenti predstavujú čoraz významnejší a premenlivý fenomén ovplyvňujúci počty zápisov na vysokoškolské vzdelávacie inštitúcie

V roku 2003 predstavovali zahraniční študenti v štátoch OECD, t.j. osoby, ktoré boli prijaté na štúdium v inej ako svojej rodnej krajine, 2,12 milióna osôb. To znamená oproti predošlému roku nárast v celkovom počte zahraničných študentov v rámci OECD o približne 11,5 %. Najvýznamnejšie zistenia:

- Na Spojené štáty, Britániu, Nemecko, Francúzsko a Austráliu ako hostiteľské štáty pripadá z celkového počtu zahraničných študentov v krajinách OECD 70 %. Od roku 1998 sa zvýšil podiel Austrálie, pričom zároveň klesol podiel Británie a Spojených štátov.
- V absolútnych číslach pochádza najviac zahraničných študentov v rámci štátov OECD z Kórey, Japonska, Nemecka, Francúzska, Grécka a z Turecka.

Z pridružených štátov pochádza najviac študentov z Číny, Indie a krajín Juhovýchodnej Ázie.

Mladí dospelí rôznymi spôsobmi kombinujú prácu a vzdelávanie, významná časť z nich sa však nevenuje ani jednému

Obdobie prechodu medzi povinnou školskou dochádzkou a zamestnaním môže byť u osôb žijúcich v štátoch OECD značne dlhé, pričom sa často striedajú, resp. rôzne kombinujú, obdobia práce a vzdelávania. Pritom však študenti, ktorí sa priblížia k tridsiatke bez toho, aby získali adekvátne vzdelanie, sa vystavujú vážnym rizikám:

- Osoby bez aspoň vyššieho stredného vzdelania čelia vyššiemu riziku nezamestnanosti. V Belgicku, Českej republike, Nemecku, Poľsku a v Slovenskej republike je nezamestnaných vyše 15 % 25- až 29-ročných osôb bez vyššieho stredného vzdelania.
- V niektorých štátoch trávajú mladí ľudia pomerne dlhé obdobia bez účasti na vzdelávacom i pracovnom procese (ako nezamestnaní alebo osoby bez štatútu pracovnej sily). Priemerná doba, ktorú strávia mladí ľudia vo veku od 15 do 29 rokov týmto spôsobom, je v Belgicku, Českej republike, Grécku, Maďarsku, Taliansku, Mexiku, Slovenskej republike, Španielsku, Poľsku, Turecku a v Spojených štátoch viac ako dva roky.
- V niektorých štátoch na seba vzdelávanie a práca časovo nadväzujú, v iných prebiehajú súčasne. Kombinované pracovné a študijné programy, ktoré sú v európskych štátoch pomerne rozšírené, predstavujú komplexné vzdelávacie príležitosti s konečným výsledkom vo forme vzdelania v uznávaných špecializáciách. V iných štátoch sa počiatočné vzdelávanie a práca kombinujú len vzácné.

Vstupy do vzdelávania možno merať nielen zisťovaním počtu hodín, ktoré deti strávia učením a počtom detí v triedach, ale tiež učením mimo školy

Vo vzdelávaní počas povinnej školskej dochádzky sú medzi jednotlivými štátmi výrazné rozdiely. V priamom porovnaní môžu predstavovať rozdiely medzi celkovým časom, ktorý žiaci strávia na vyučovacích hodinách, až 50 %, a medzi počtom žiakov v triedach dokonca viac ako 50 %. Nie celý vzdelávací proces sa však odohráva v triedach, a najnovšie údaje získané v rámci Programu medzinárodného hodnotenia študentov svedčia o tom, že výrazné rozdiely sú tiež v dĺžke času, ktorý deti strávia učením mimo školy. Zo zistení o vstupoch do vyučovacích a vzdelávacích procesov:

- Celkový počet predpísaných vyučovacích hodín pre žiakov vo veku od 7 do 14 rokov predstavuje v štátoch OECD v priemere 6852 hodín. Toto zo zákona vyplývajúce číslo sa pohybuje od 5523 vyučovacích hodín vo Fínsku po približne 8000 hodín v Austrálii, Taliansku, Holandsku a v Škótsku.
- Na otázku, koľko času trávajú 15-roční žiaci učením mimo školy, ktorá bola súčasťou prieskumu v rámci Programu medzinárodného hodnotenia študentov za rok 2003, boli v rôznych štátoch zaznamenané značne rozdielne odpovede. Zatiaľ čo v Rakúsku, Belgicku, Českej republike, na Islande, v Japonsku, Nórsku, Portugalsku, Švédsku

a vo Švajčiarsku sa výuka v triedach podieľa na celkovom čase strávenom učením 80 %-imi percentami, žiaci v Grécku trávajú učením mimo školy vyše 40 % z celkového času stráveného učením, čo zahŕňa okrem iného domáce úlohy a mimoškolskú výuku.

- Priemerný počet žiakov v triede na nižšom strednom stupni je 24, pritom však s rozptylom od vyše 30 v Japonsku, Kórei a Mexiku po menej než 20 v Dánsku, na Islande a vo Švajčiarsku.
- Celkove za všetky štáty OECD, pre ktoré sú k dispozícii údaje, nemá 30 % zamestnancov základných a stredných škôl učiteľské vzdelanie, pričom rozptyl sa pohybuje od hodnôt pod 20 % v Kórei a na Novom Zélande po vyše 40 % v Českej republike a vo Francúzsku.

Učiteľské mzdy a čas strávený kontaktom so žiakmi sa v jednotlivých krajinách značne líšia, pričom niekde dochádza v štruktúre odmeňovania k zmenám

V pomere k HDP na hlavu poberajú učitelia v niektorých štátoch vyše dvojnásobné platy oproti iným štátom. Takisto sa v rôznych štátoch značne líšia pracovné podmienky učiteľov. Pritom dochádza k určitým zmenám, ktoré sú dané faktormi dopytu a ponuky. Z ukazovateľov vyplývajú tieto zistenia:

- Mzdy učiteľov s priemerným počtom odpracovaných rokov na nižšom strednom stupni vzdelávania sú v Kórei a Mexiku vzhľadom k HDP na hlavu vyše dvojnásobné, zatiaľ čo na Islande a v Slovenskej republike sa učiteľské mzdy pohybujú pod 75 % HDP na hlavu.
- Ročný počet vyučovacích hodín na nižšom strednom stupni sa pohybuje od 535 v Japonsku po vyše 1000 hodín v Mexiku a Spojených štátoch, pričom podobné rozdiely sú aj na ostatných vzdelávacích stupňoch.
- Čo do hodinovej mzdy sú výrazne lepšie platení učitelia na vyššom strednom než na základnom stupni vzdelávania. V Holandsku a v Španielsku je mzda za odučenú hodinu na vyššom strednom stupni v porovnaní s hodinovou mzdou učiteľa základnej školy vyššia o 80 %, avšak na Novom Zélande, v Poľsku, Slovenskej republike a v Spojených štátoch činí tento rozdiel menej než 5 %.
- V Austrálii, Dánsku, Anglicku, Fínsku a v Škótsku dochádza od roku 1996 v porovnaní s ostatnými učiteľskými mzdami v týchto krajinách k rýchlejšiemu rastu nástupných miezd, čo je zrejme dôsledkom snahy prilákať do odvetvia viac mladých učiteľov. Mzdy po priemernom počte odpracovaných rokov rástli pomerne rýchlo v Rakúsku, Japonsku, Holandsku, na Novom Zélande a v Portugalsku. Na Novom Zélande rýchlejšie rástli platy v najvyšších platových triedach než nástupné platy; keďže sa tam však možno do najvyššej platovej triedy prepracovať už za osem rokov, rovná sa to prakticky zvýhodneniu vo forme lepších nástupných platov.

Rôzne druhy škôl a rôzne školské systémy dosahujú rôzne výsledky, pri hodnotení efektov štrukturálnych rozdielov sa však žiada opatrnosť

Prieskum za rok 2003 v rámci Programu medzinárodného hodnotenia študentov, ktorého účelom bolo vyhodnotenie matematických znalostí vo vekovej kategórii

15-ročných, poukázal na výrazné rozdiely medzi žiakmi štátnych a súkromných škôl, ako aj na určité rozdiely vo výsledkoch systémov sekundárneho vzdelania, ktoré kladú väčší alebo menší dôraz na členenie študentov do skupín. K takýmto porovnaniam však treba pristupovať s patričnou opatrnosťou. Najvýznamnejšie závery prieskumu:

- Žiaci súkromných škôl všeobecne dosahujú lepšie výsledky ako žiaci štátnych škôl. Priemerný rozdiel v prospech žiakov súkromných škôl predstavuje 33 klasifikačných bodov na matematickej klasifikačnej stupnici, čo je približne polovica klasifikačného stupňa. Najvýraznejší je tento rozdiel v Nemecku (66 bodov). Pri patričnom zohľadnení socio-ekonomických faktorov však už výsledky súkromných škôl ako lepšie nevyznievajú.
- Študenti vo viac výberovejších systémoch vzdelávania, kladúcich väčší dôraz na špecializáciu, dosahujú v priemere o niečo horšie výsledky ako študenti vo všeobecnejšie koncipovaných systémoch, avšak toto zistenie nie je štatisticky významné. V špecializovanejších systémoch sa prejavuje širší rozptyl vo výsledkoch tak medzi študentmi, ako aj medzi školami, a tiež pri porovnávaní žiakov pochádzajúcich z rodinných prostredí s rôznym stupňom sociálneho zvýhodnenia.

© OECD 2005

Toto zhrnutie nie je úradným prekladom OECD.

Rozmnožovanie tohto zhrnutia je povolené iba za predpokladu, že bude uvedené autorské právo OECD a názov originálnej publikácie.

Viacjazyčné zhrnutia sú preloženými výňatkami z publikácií OECD, pôvodne uverejnených v anglickom a francúzskom jazyku.

K dispozícii sú bezplatne v on-line kníhkupectve OECD www.oecd.org/bookshop/

Viac informácií získate v Divízii autorských práv a prekladov OECD Riaditeľstva verejných záležitostí a komunikácie.

rights@oecd.org

Fax: +33 (0)1 45 24 13 91

OECD Rights and Translation unit (PAC)
2 rue André-Pascal
75116 Paris
France

Navštívte našu webovú stránku www.oecd.org/rights/

